

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/biezaca-dzialalnosc-biu/169681,Odsloniecie-pomnika-Chwaly-Kawalerii-i-Artylerii-Konnej-Wolica-Sniatycka-28-sier.html>
30.04.2024, 10:46

Odsłonięcie pomnika Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej - Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022

W 102. rocznicę bitwy pod Komarowem odsłonięto pomnik upamiętniający polską konnicę. Wydarzenie było częścią obchodów Święta Kawalerii Polskiej.

Odsłonięcie pomnika Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej - Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Odświeżenie pomnika Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej – Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Odświeżenie pomnika Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej – Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Odświeżenie pomnika Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej – Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Msza święta polowa – Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Bp polowy WP Wiesław Lechowicz podczas mszy świętej polowej – Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Poświęcenie pomnika Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej – Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Odświeżenie pomnika Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej – Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Odświeżenie pomnika Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej – Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Odświeżenie pomnika Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej – Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Odświeżenie pomnika Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej – Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Odświeżenie pomnika Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej – Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Odświeżenie pomnika Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej – Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Dr Karol Nawrocki - Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Mariusz Błaszczak - Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Prof. Piotr Gliński – Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Sławomir Zawiślak- Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Złożenie wieńca w imieniu Prezesa Rady Ministrów pod pomnikiem Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej - Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Odstąpienie pomnika Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej - Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Pomnik Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Odświeżenie pomnika Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej – Wolica Śniatycka, 28 sierpnia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Dwudniowe obchody Święta Kawalerii Polskiej – Komarowska Potrzeba 2022 zostały objęte

Patronatem Narodowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy w Stulecie Odzyskania Niepodległości.

27 sierpnia 2022 o godz. 17.30 odbyło się uroczyste złożenie wieńców na mogile poległych w bitwie pod Komarowem. Następnie w kościele pw. Świętej Trójcy w Komarowie została odprawiona msza w ich intencji. Zwieńczeniem wieczoru był koncert pieśni patriotycznych w wykonaniu Reprezentacyjnego Zespołu Artystycznego Wojska Polskiego.

Uroczyste odsłonięcie pomnika miało miejsce w niedzielę 28 sierpnia 2022. Poprzedziła je msza polowa, koncelebrowana przez metropolitę lwowskiego abpa Mieczysława Mokrzyckiego, bpa polowego WP Wiesława Lechowicza, kapelana 9 Pułku Ułanów Małopolskich, a zarazem proboszcza parafii MB Królowej Polski w Zwierzyńcu, ks. Błażeja Górskiego oraz proboszcza parafii pw. Świętej Trójcy w Komarowie ks. dra Franciszka Nieckarza. Po zakończeniu części oficjalnej odbyły się pokazy wyszkolenia wojskowego oraz inscenizacja epizodów bitwy pod Komarowem.

W uroczystościach wzięli udział m.in.: wicepremier Mariusz Błaszczak – minister obrony narodowej, wicepremier prof. Piotr Gliński – minister kultury i dziedzictwa narodowego, gen. Rajmund Andrzejczak – Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego., poseł Sławomir Zawiślak Do uczestników obchodów 102. rocznicy bitwy pod Komarowem skierowali listy prezydent Andrzej Duda oraz marszałek Sejmu RP Elżbieta Witek.

Instytut Pamięci Narodowej reprezentował prezes, dr Karol Nawrocki, który w nawiązaniu do ostatniej wielkiej bitwy kawalerii powiedział:

Polscy szwoleżerowie i ułani brali udział w bitwie o wolny od systemu komunistycznego świat. I choć świat ani wówczas nie rozumiał zagrożenia płynącego z sowieckiej ideologii, ani – mam wrażenie – nie rozumiał go do dnia dzisiejszego, do XXI wieku, to ta walka miała sens ogólnoświatowy i ogólnoeuropejski, choć toczyła się o wolną, niepodległą Rzeczpospolitą.

Wspominając siłę polskiej jazdy prezes Nawrocki zwrócił uwagę na to, że chociaż w walce z bolszewikami brały udział różna oddziały, to jednak wszystkim przyświecał wspólny cel:

Gdy po całodziennej bitwie pod Komarowem, po największej zwycięskiej bitwie roku 1920, rozbrzmiała trąbka-sygnałówka zbierały się różne formacje 1. Dywizji Jazdy. Różne formacje, formacje odwołujące się do szarży z roku 1915 – to Szwoleżerowie Rokitniańscy, ci Ułani Krechowieccy z roku 1917 i polscy ułani przywołujący piękną tradycję z II

poł. XVIII wieku, a noszący imię Pułku Księcia Józefa Poniatowskiego. Różne były siodła, różne były lance, różne barwy otoków, w końcu różne sposoby troczenia rzędów kawaleryjskich. Ale była to ta sama Polska, to samo wojsko i uczestnicy jednego, wielkiego zwycięstwa w bitwie pod Komarowem.

Wspominając słowa Stanisława Maczka – uczestnika bitwy pod Komarowem, późniejszego bohatera II wojny światowej – który powiedział, że „Polak bije się o wolność wszystkich narodów, ale umiera tylko dla Polski”, dr Nawrocki przypominał, że:

W XX wieku system komunistyczny w sposób militarny, rzeczywisty i realny zagrażał światu przynajmniej trzykrotnie. Wówczas, w roku 1920; w roku 1939 – ręką w rękę z Adolfem Hitlerem i po roku 1945. Dwa z trzech razy, i to dwa razy w sierpniu, rozbił się system komunistyczny, albo drżał w swoich posiadach, mocą wielkiej woli trwania w wolości i niepodległości przez polski naród.

W sierpniu 1920 roku osłabiona armia Siemiona Budionnego, która wjeżdżała do Polski w liczbie 20 tysięcy, opuszczała tereny Rzeczypospolitej w liczbie 3 tysięcy. Ale Polacy dali wyraźny sygnał i odpór także innego sierpnia: sierpnia 1980, kiedy rodziła się „Solidarność”. Z tej samej woli narodu polskiego, w innych już okolicznościach – nie na polach bitew, ale w polskich zakładach pracy Polacy znów krzyknęli „Nie!” systemowi komunistycznemu.

Zastępca prezesa Rady Ministrów, Mariusz Błaszczak, podkreślił w swoim przemówieniu, że bitwa, która rozegrała się 102 lata temu jest ważnym elementem naszej historii. Również wicepremier prof. Piotr Gliński zaznaczył, że to właśnie pod Komarowem decydowały się losy Polski i losy Europy:

To wielkie zwycięstwo, odniesione po ciężkim, krwawym boju, przyniosło przede wszystkim wolność naszej ojczyzny. Ale przyniosło też wolność Europie. To zwycięstwo było możliwe dzięki trzem podstawowym cechom żołnierza polskiego, a także polskiej wspólnoty w tamtym czasie: to był kunszt wojskowy, to była wiara w Boga i to była miłość do ojczyzny. To są trzy cechy, na których wtedy powstała polska Niepodległość.

***

Bitwa pod Komarowem była jednym z najważniejszych starć wojny polsko-bolszewickiej. 31 sierpnia 1920 roku Polacy, dowodzeni przez płk. Juliusza Rómmla, stoczyli zwycięską potyczkę z 1. Armią Konną Siemiona Budionnego.

Starcie pod Komarowem było największą bitwą polskiej jazdy w XX wieku. Wzięło w niej udział ok. 5 600 kawalerzystów. Na pamiątkę tego wydarzenia w Woli Śniatyckiej powstał pomnik, którego głównym elementem są kilkunastometrowe skrzydła husarskie, pomiędzy którymi ustawiono odlane z brązu sylwetki trzech szarżujących kawalerzystów. Całość dopełniają tablice ze znakami pułkowymi, ufundowane przez Instytut Pamięci Narodowej.

Inicjatorem budowy pomnika było Stowarzyszenie „Bitwa pod Komarowem” i Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Zamość.

BITWA POD KOMAROWEM

Po obronie przedpola Warszawy i zwycięskiej kontrofensywie nad Wieprza i Wkry polscy żołnierze ruszyli w pościg za wycofującymi się bolszewickimi dywizjami Frontu Zachodniego. Na południu zagrożeniem pozostawała niepokonana do tej pory 1. Armia Konna, która spod Ławowa rozpoczęła spóźniony marsz na Lubelszczyznę. Po nieudanej próbie zdobycia Zamościa, armia Budiennego przystąpiła do odwrótu, naciskana przez polskich kawalerzystów. 31 sierpnia stoczono pod Komarowem ostatnią wielką bitwę jazdy w historii.

“UŁANI, UŁANI, MALOWANE DZIECI...”

Uporczywa obrona Zamościa przez ukraińskiego płk. Marka Bezruczkę pozwoliła skoncentrować wokół miasta znaczne siły polskie. Otaczaly one konarmiejców. Jedno z najważniejszych zadań w bitwie wykonała 1. Dywizja Jazdy dowodzona przez gen. Juliusza Rómmla.

1. PUŁK UŁANÓW KRECHOWIECKICH

Nazwa pułku związana jest z miejscem słynnej szarży polskich kawalerzystów z 1917 roku, która uratowała od zniszczeń miasto Stanisławów na Ukrainie.

12. PUŁK UŁANÓW PODOLSKICH

Dowódcą pułku był przysiężny Komendant Główny Armii Krajowej (1943–1944), współodpowiedzialny za decyzję o wybuchu powstania warszawskiego - Tadeusz Komorowski.

81

39

14. PUŁK UŁANÓW JAZŁOWIECKICH

Nazwa pułku nawiązuje do Jazłowca na Podolu, gdzie oddział stoczył zwycięską bitwę z wojskami ukraińskimi w lipcu 1919 roku.

2. PUŁK SZWOLEŻERÓW ROKITNIAŃSKICH

Pułk odtworzono z dawnego 2. Pułku Ułanów Legionowych, który wstawił się heroiczną szarżą na rosyjskie okopy pod Rokitną w 1915 roku.

83

83

8. PUŁK UŁANÓW KSIĘCIA JÓZEFA PONIATOWSKIEGO

Pułk został utworzony już w 1784 roku, a podczas zabiorów na służbie austriackiej zachował polską komendę i obsadę oficerską.

9. PUŁK UŁANÓW MAŁOPOLSKICH

Pierwsze szwadrony formowanego pułku walczyły już pod koniec 1918 roku na froncie z Ukraińcami. Pod Komarowem pułk poniósł największe straty - 120 zabitych i rannych, czyli 40% wszystkich polskich strat.

70

70

BATALION SZTURMOWY 1. DYWIZJI JAZDY

Składał się z trzech kompanii piechoty i karabinów maszynowych, które przewożone były na wozach konnych zapewniających szybkie tempo przemieszczania się. Dowodził nimi kapitan **Stanisław Maczek** - przyszły bohater walk pancernych II wojny światowej, w tym dowódca słynnej 1. Dywizji Pancerniej.

Co dwadzieścia ułanów uhonorowany **Srebrnym Krzyżem Orderu Virtuti Militari** w latach 1918 - 1939 był weteranem któregoś z powyższych pułków biorących udział w bitwie komarowskiej.

PRZEBIEG BITWY

I FAZA - OBRONA ZAMOŚCIA 29-31 VIII 1920

Pięciokrotnie liczniejsza Armia Konna przez trzy dni bezskutecznie atakowała Zamość, którego bronili łącznie ok. 3000 żołnierzy polskich i ukraińskich. W tym samym czasie w okolicy koncentrowały się kolejne polskie oddziały, których zadaniem było okrążenie kawalerzystów Budiennego.

II FAZA - PORANEK 31 VIII 1920

Bolszewików zaatakowała od południa 13. Dywizja Piechoty, a od wschodu 1. Dywizja Jazdy, która zagroziła tyłom Armii Konnej. W tym samym czasie od północy natarła 2. Dywizja Piechoty Legionów. Zaciśnięte szersze polskich wojsk groziły całkowitym zniszczeniem 1. Armii Konnej. Budienny rozkazywał więc swoim dywizjom szarżować na wszystkie strony, aby wybić w którymś miejscu "wyłom", przez który mogłyby wyprowadzić kilkanaście tysięcy swoich jeźdźców.

III FAZA - PO POŁUDNIU 31 VIII 1920

Do decydujących walk doszło po południu, kiedy to czerwonoarmiejsi próbowali się przedrzeć na północny-wschód. Droge zagroziła im 1. Dywizja Jazdy, której pułki atakowały kilkakrotnie. Do legendy przeszła brawurowa szarża 8. Pułku Ułanów pod dowództwem Kornela Krzeczumowicza, polskiego Ormianina. Ostatecznie zapadająca noc, poniesione straty oraz zmęczenie uniemożliwiły pościg za Armią Konną, która choć pokiereszowana, wyrwała się z okrążenia.

PODSUMOWANIE

NAJWAŻNIEJSZA BITWA POLSKIEJ JAZDY
od czasów bitwy pod Lipskiem, czyli od roku 1813.

OSTATNIA WIELKA BITWA KAWALERII
wydarzyła się 100 lat temu.

NAJWIĘKSZA BITWA POLSKIEJ JAZDY XX WIEKU
łącznie 5600 kawalerzystów.

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

BIBLIOGRAFIA

- 1. Aleksander Wajsbirski, "Czysta historia wojny z 1. pułkiem ułanów krechowickich", Warszawa 2009
- 2. Aleksander Wajsbirski, "Historia 13. dywizji piechoty w wojnie polsko-bolszewickiej (1920-1921)", Warszawa 2007
- 3. J. "Wojna i szarża: Opowieść o wojnie polsko-bolszewickiej 1920-1921", wyd. Włodek Sierakowski, Warszawa 2010
- 4. "Czerwone Kopyta", "Czerwone Kopyta w wojnie polsko-bolszewickiej (1920-1921)", Warszawa 2007
- 5. "Czerwone Kopyta", "Czerwone Kopyta w wojnie polsko-bolszewickiej (1920-1921)", Warszawa 2007
- 6. "Czerwone Kopyta", "Czerwone Kopyta w wojnie polsko-bolszewickiej (1920-1921)", Warszawa 2007
- 7. "Wojna i szarża: Opowieść o wojnie polsko-bolszewickiej 1920-1921", wyd. Włodek Sierakowski, Warszawa 2010
- 8. Marek Wójcicki, "Czerwone Kopyta 1920", wyd. Włodek Sierakowski, Warszawa 2007
- 9. "Czerwone Kopyta", "Czerwone Kopyta w wojnie polsko-bolszewickiej (1920-1921)", Warszawa 2007

OPRACOWANIE: GRAFINA KATARZYNA WITKOVA, PAVEL KURCHENKO
KONKONTOREK: MICHAŁ MASŁOWSKI
RECENZENCI: DR PRZEMYSŁAW BEMEN